वर्णान्तरेऽप्ययुक्तत्वात् । तेऽपि तच्छाद्धकरणे न पार्वणं किन्त्वेकोद्दिष्टमिति । अत्र पार्वणो विधिः पार्वणेतिकर्तव्यताकैकोद्दिष्टविधिरिति मन्वर्थमानपूर्वतयः । तत्र पूर्ववचनोक्तमौपुरुषिकस्य मृताहे पर्युदस्तस्य पार्वणोविधिरित्यनेन प्रतिप्रसवात् । तस्मात् सदैकोद्दिष्टं मौपुरुषिकं न तु षाट्पौरुषिकं "कर्तृसमन्वितं सङ्ख्या तथाद्यं श्राद्धमोडशम् । प्रत्याब्दिकस्य शेषेषु पिण्डाःकर्तुः प्रकीर्तितः" इति छन्दोगपरिशिष्टवचनेन प्रत्याब्दिकव्यतिरेकेण षट्संख्यानियमात् एवमामावस्यादिमरणनिमित्तेन मातरपि प्रत्याब्दिकं पार्वणविधिनैव "अपुत्रा ये मृताः केचित् स्त्रियो वा पुरुषाश्च ये । तेषामपि च देयं स्यादेकोद्दिष्टं न पार्वणम्" इति आपस्तम्बवचने अपुत्रा इति विशेषणोपादानात् सपुत्राणां पार्वणाभ्यनुज्ञानात् । एतच्च मात्रादिमितयदैवतं कार्यम् । "मात्रे पितामह्यै प्रपितामह्यै पूर्ववत् ब्राह्मणान् भोजयित्वा" इत्यन्वष्टकायां तथादर्शनात् अवश्यानदिननिमित्तत्वेन पार्वणविधिना छन्दोगैरपि मात्रादिमितश्राद्धं कर्तव्यम् "न योषिद्भ्यः पृथग् दद्यादवश्यानदिनादृते" । इति छन्दोगपरिशिष्टवचने विशेषतः प्रतिप्रसवात् । एवं सपिण्डीकरणेऽपि । एतच्च मृताहपार्वणं मातापित्रोरेव । तथा च हेमाद्रिधृतकात्यायनवचनम् "सपिण्डीकरणादूर्ध्वं पित्रोरेव हि पार्वणम् । पितृव्यभ्रातृमातृणामेकोद्दिष्टं सदैव तु" । मातृपदं सपत्नीमातृपरम् । सपत्नीमातृत्वस्य मातृपदस्य राजदन्तादित्वात् परनिपातः ततश्च वाक्ये मातृसपत्नीति न प्रयोज्यं किन्तु सपत्नीमातरित्यादिकम् । एवं त्राग्निकौरसक्षेत्रजाभ्यां मृताहे पार्वणं कर्तव्यम् "औरसक्षेत्रजौ पुत्रौ विधिना पार्वणेन तु । प्रत्यब्दमितरे कुर्युरेकोद्दिष्टं सुता दश" इति जाबालवचनस्य "यत्र यत्र प्रदातव्यं सपिण्डीकरणात् परम् । पार्वणेन विधानेन देवमस्मिन्मता सदा" इति मत्स्यपुराणवचनस्य चैकवाक्यत्वात् । उशना च "प्रत्यब्दं दर्शवच्छ्राद्धं साग्निः कुर्वीत वै द्विजः । एकोद्दिष्टं सदा कुर्यादग्निः श्राद्धः सुतः" । अत्र निःसिः विशेषमाह ब्रह्मपराशरः "संग्रामे संस्थितानाञ्च प्रेतपक्षे यशिजने । तेषां पार्वणमेवोक्तं जयाहेऽपि च सत्तमैः" । चन्द्रः अयामावस्यायुगेषु यः प्रेतपक्षे मृतवान् सपिण्डः । सपिण्डितानामपि श्राद्धानि भवन्ति तेषामिह पार्वणानि" । तथा "भ्रातृव्यस्य कुर्वीत व्येष्ठो भ्रातानुजस्य च । दैवहीनं तु तत्कुर्यादिति धर्मविदब्रवीत्" । दैवहीनमेकोद्दिष्टम् व्येष्ठो भ्रातानाद्यगर्भजः तथा च तत्रैव शातातपः "अनाद्यगर्भो व्येष्ठोऽपि भ्राता सङ्गिभिर्गदितः । मृते सपिण्डनात्तस्य नैव पार्वणमाचरेत्" । आद्यगर्भे तु पार्वणमेकोद्दिष्टं वेत्यर्थः । मातृस्तु हेमाद्रौ कात्यायनः "प्रत्यब्दं यो यथा कुर्यात् पुत्रः पित्रे सदा द्विजः । तथैव मातुः कर्तव्यं पार्वणं श्राद्धमेव वा" । यत्तु तेनैवोक्तम् "सपिण्डीकरणादूर्ध्वं पित्रोरेव हि पार्वणम् । पितृव्यभ्रातृमातृणामेकोद्दिष्टं सदैव तु" इति तत् सापत्नमातृपरम् । यत्तु ब्रह्मपराशरः "अपुत्रस्य पितृव्यस्य तत्पुत्रो भ्रातृजो भवेत् । स एवास्य तु कुर्वीत पिण्डदानादिकक्रियाम् । पार्वणं तेन कार्यं स्यात् पुत्रवद्भ्रातृजेन तु । पितृस्थाने तु तं कृत्वा श्रेयं पूर्ववदाचरेत्" इति तत्पितृवद्दैवाचारवद्व्यवस्थितमिति पृथ्वीचन्द्रः । श्राद्धदीपकलिकायां चतुर्विंशतिमते तु "पितृव्यभ्रातृमातृणां व्येष्ठानां पार्वणं भवेत् । एकोद्दिष्टं कनिष्ठानां द्वयोः पार्वणं मिथः । अपुत्रस्य पितृव्यस्य भ्रातुश्चैवाग्रजन्मनः । मातामहस्य तत्पत्न्याः श्राद्धं पार्वणवद्भवेत्" इत्युक्तं तत्पत्न्याः कर्तृत्वेऽपि पार्वणमेव "अभावे सर्वं पत्न्याः स्वभ्रातृव्यासमन्वकम् । सपिण्डीकरणं कुर्युस्ततः पार्वणमेव च" इति कौर्मात्स्मृतेः । "ततः पत्न्यपि कुर्वीत सपिण्डत्वं पार्वणं तथेति" सुमन्तूक्तेश्चेति निर्णयामृते उक्तम् । अन्ये त्वेतत्पार्वणपरमाहुः अतएव "भर्तुः श्राद्धं तु या नारी मोहात्पार्वणमाचरेत् । न तेन तृप्यते भर्ता जात्वा तु नरकं व्रजेत्" इति वचनं चयाहे पार्वणैकोद्दिष्टप्रशंसार्थं न पार्वणनिषेधार्थमित्युक्तं त्रिस्थलीसेतौ भट्टाचार्यैः । अभर्तृप्रभृतिभिश्च इत्यनेन विरोधात् अपुत्रायामृताहे हेमाद्रावापस्तम्बः "अपुत्रा ये मृताः केचित् स्त्रियो वा पुरुषाश्च ये । तेषामपि च देयं स्यादेकोद्दिष्टं न पार्वणम् । मित्रबन्धुसपिण्डेभ्यः स्त्रीकुमारीभ्य एव च । दद्याद् मासिकं श्राद्धं सांवत्सरमतोऽन्यथा" । पारिजाते तु अन्यथा पार्वणमित्युक्तं सर्वत्र पार्वणमित्युक्तम् एकोद्दिष्टवाक्यानि तु तीर्थमहाजयराजोक्तम् । पृथ्वीचन्द्रोदये ब्रह्मगार्ग्यः "मातुः सहोदरा वा च पितुः सहभवा च वा । तयोश्च पैव कुर्वीत पार्वणं पिण्डनादृते" प्रचेताः "सपिण्डीकरणादूर्ध्वं